

J. Bb.

**"Ewolucjonizm na Uniwersytecie
Wileńskim przed Darwinem", Zygmunt
Fedorowicz, Wrocław-Warszawa 1960 :
[recenzja]**

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 5/3-4, 496-497

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



Benjamin Franklin, *Żywot własny*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1960, s. 221.

Autobiografia znanego uczonego amerykańskiego, męża stanu i drukarza, tłumaczona na wiele języków i mająca niezliczoną ilość nakładów, stanowi do dziś pasjonującą lekturę. Benjamin Franklin (1706—1790) syn skromnego sklepikarza, już jako praktykant drukarski zwrócił na siebie uwagę ludzi wpływowych. Z czasem został drukarzem i wydawcą gazety, którą zapełnił artykułami treści filozoficznej i społecznej. Jednocześnie prowadził ożywioną działalność w klubie Junta, organizując jedną z pierwszych bibliotek publicznych w Filadelfii, bo jak pisał: „w żadnej kolonii na południe od Bostonu nie było dobrej księgarni... a... kto lubił czytać, musiał sprowadzać książki z Anglii“ (s. 101). W r. 1744 założył Towarzystwo Filozoficzne istniejące do dziś.

Troszcząc się o sprawy publiczne wiele wysiłków skierował na kształcenie młodzieży. W r. 1749 po uzyskaniu odpowiednich funduszy ze składek społeczeństwa zorganizował akademię, przekształconą z czasem w Uniwersytet Filadelfijski. Jako członek zarządu szkoły pracował Franklin z górami lat 40, zajmując jednocześnie wiele ważnych urzędów publicznych. W okresie walk o niepodległość Ameryki był czynnym działaczem politycznym i współautorem „Deklaracji Niepodległości“.

Od wczesnych lat młodzieńczych pasjonując się badaniami przyrodniczymi, dokonywał wiele doświadczeń, szczególnie nad wyładowaniami elektrycznymi. Próby te uwieńczone zostały zbudowaniem piorunochronu.

Żywot własny Franklina, napisany prawie 200 lat temu, porusza wiele problemów naukowych i społecznych do dziś aktualnych. Historyk nauki pozna z przełożonego przez Juliana Stawińskiego dzieła Franklina nie tylko jego życie jako uczonego, działacza społecznego i patrioty, ale też epokę, w której żył autor.

M. B.-N.

Zygmunt Fedorowicz, *Ewulucjonizm na Uniwersytecie Wileńskim przed Darwinem*. Memorabilia Zoologica, nr 4. Instytut Zoologiczny PAN, Ossolineum, Wrocław—Warszawa 1960, s. 121.

Geneza ewulucjonizmu, przeddarwinowski okres jego rozwoju, należą do niedostatecznie wyjaśnionych zagadnień. Przyczynkiem do oświetlenia tego okresu jest praca Z. Fedorowicza nagrodzona na konkursie darwinowskim w r. 1959. Ukazuje ona ideę rozwoju w dorobku pięciu uczonych, profesorów Uniwersytetu Wileńskiego: Jerzego Forstera (1754—1794), Ludwika Bojanusa (1776—1827), Jędrzeja Śniadeckiego (1768—1838), Fortunata Jurewicza († 1828), Edwarda Eichwalda (1795—1876). W pięciu monografiach, poświęconych tym uczonym a zawierających życiorysy i ocenę ich zasług na polu naukowym, przedstawione są również ich poglądy — nie zawsze jasno sformułowane i precyzyjnie wyrażone — na rozwój świata organicznego i nieorganicznego. To ograniczenie się do przedstawienia w oddzielnych rozdziałach dorobku

myślowego uczonych wyłącznie jednego uniwersytetu i to w krótkim okresie czasu, nie pozwalało na wydobycie rozleglejszych wniosków. Praca ta może jednak stanowić punkt wyjścia do szerszych studiów myśli ewolucyjnej okresu przeddarwinowskiego, tym bardziej, że zamieszczone w niej zakończenie i bibliografia dają ku temu bliższe wskazówki.

J. Bb.

Stefan Weinfeld, *Kartki z historii telekomunikacji*. Wydawnictwa Komunikacyjne, Warszawa 1960, s. 167.

Jest to właściwie zbiór opowiadań przeznaczonych dla szerokiego kręgu czytelników, w których autor w sposób bardzo przystępny przedstawia rozwój telekomunikacji od jej początków aż do chwili obecnej. Materiał, zawarty w książce, podzielony został na cztery części opisujące najważniejsze działy techniki łączności: telegrafię, telefonię, radio i telewizję. Części te składają się z opowiadań zaopatrzonych często w bardzo frapujące tytuły, jak np. *O pewnym przedsiębiorcy pogrzebowym, o tym, do czego doprowadzają dziwne zbiegi okoliczności i o jeszcze kilku sprawach; Jak Aleksander Bell postanowił grać telegraficznie na fortepianie i co z tego wynikło?; Telefoniczny groch z kapustą, czyli o wszystkim po trochu, Kariera zaczarowanej skrzynki* itp. Autor, usiłując zachować pewną kolejność historyczną, stara się podać w sposób zbeletryzowany historię powstania niektórych wynalazków z dziedziny telekomunikacji, podbudowując omawiane rozwiązania techniczne opisaniami związanych z nimi zjawisk fizycznych i materiałem anegdotycznym z życia wynalazców. Charakter narracji nie zawsze utrzymany jest w jednokowym stylu i na jednym poziomie. Lekka, gawędziarska forma przechodzi czasami w styl zbyt suchy i rzeczowy. Uzupełniające treść ilustracje posiadają ten sam charakter: obok fotografii nowoczesnych urządzeń i aparatów umieszczone są rysunki, mające wyjaśnić w sposób bardzo uproszczony pewne zjawiska fizyczne czy metody techniczne, na których opiera się telekomunikacja.

Zdając sobie jednak sprawę z tego, że podanie w sposób popularny dość skomplikowanych zagadnień technicznych z dziedziny łączności jest rzeczą nie łatwą, stwierdzić należy, że książka spełnia swoje zadanie. Niewątpliwie zaciekawi ona zwłaszcza młodszych czytelników, którzy mając minimalne wiadomości z tej dziedziny techniki, chcieliby dowiedzieć się trochę o jej historii, rozwoju i perspektywach na przyszłość.

R.W.

Alina i Czesław Centkiewiczowie, *Na podbój Arktyki*, wydanie IV uzupełnione, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1959, s. 589.

Jacek Machowski, *Zdobywcy Białego Łądu. Historia wypraw i odkryć antarktycznych*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1959, s. 495.

Dwie pozycje wydawnicze o charakterze popularnym obejmują dzieje zarówno zdobycia i poznania obszarów polarnych Północy i Południa, jak też